

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

[6.] De venditione pecunia credita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

culpa, damnum aliqui faciat, tamen quia non est æquum, re gaudere animali, & proximum pati damnum, iudex condemnabit, vel ad restitutionem damni, vel ad damnum animal pro noxa l. si ferus 2. §. de Noxalib. actionib. & c. culpa 9. de iniur. & damno dato. Nominis autem æquitatis intelligamus perfectam quandam rationem, quæ legum apices, strictumque ius interpretatur, & emendat, ut rectè M. Tullius pro Cecinna dixit: A verbis recedis, & æquitate uteris? ibidem: Ex æquo, & bono, non ex callido, versumque iure dicam ego fortasse castigatius, non ex speculativo iure, rem inbecari oportere.

13. His positis: Aio, esto, speculativè, immò & physicè illas venditiones esse duas essentialiter completas: At quia univertur in eadem una materia, quæ est idem frumentum venditum à Titio ipsi Pistori, & venditum à Pistori ipsi Populo: ideo moraliter, in ordine ad restitutionem faciendam, non censentur duæ, sed una venditio, unde ex æquitate illi reddendus sit pretij excessus, qui damnum denique sensit. Non ita res se haberet, si Titius vendidisset aliud numero frumentum, v.g. frumentum A ipsi Pistori: At Pistor vendidisset frumentum B ipsi Populo; nam tunc cum hæ venditiones non haberent unam, eandemque materiam: sicut physicè duæ essent, sic non essent una moraliter: Quam admodum, si illa modò dictæ blasphemix proferrentur non in uno calore iracundiæ, distinctæ essent etiam moraliter, quia non univertur in illo impetu, &c. Pater igitur Bardi sistendo in ipsa rei mera speculatione rectè discit: at quo ad praxim rectè non asserimus æquitatem nolle, ut dom Titius possit nolle Populo rescire damnum ipsi illatum: damnum inquam, quamvis ex sola occasione venditionis ipsius Titij, sed tamen, quod moraliter censetur ab ipso factum, non quoad peccatum, sed propter æquitatem, quoad restitutionem faciendam illi Populo, qui damnum denique passus est.

14. Attuli ego sequentem paritatem ad eam sententiam olim confirmandam: Si Ioannes occidat, vel vulneret Antonium, (id ponit, quia casus frequentior esse posset in vulnerando, quam in occidendo: atque adeò non erit inutilis, ut innuit P. Bardi ibid. n. 21.) & imputetur dilectum Cæsari, qui Cæsar cogatur à Iudice expensas Medicorum solvere Antonio: Certè Ioannes debebit restituere Cæsari, non autem Antonio, quia is est plenè satisfactus: Ita ergo in casu nostro, &c. Respondet P. Bardi hic adesse unum, idemque homicidium, seu vulnerationem: quare non esse mirum, si restitutio Cæsari debeatur: at in casu nostro duplex venditio, &c. Hæc ille. Verum, quia probatum iam modò est, moraliter censeri unam venditionem in ordine ad restitutionem ex æquitate faciendam, ut post quæ utraque venditio habeat connexionem in uno, eodémque materiali frumento. Responsio hæc paritatem infringens, quoad praxim, nequaquam valet.

15. Illud denique contrariæ sententiæ omnino dandum. Nam si Titus fortè excessum illum reddidit Pistori, non est cogendus iterum reddere Populo, eadem enim æquitas postulat, ut quandoquidem ipse purgavit suum delictum reddendo excessum, nec aliquid salicenum inveniatur habere, ut non debeat amplius molestiam pati. Tunc ergo reddat ipsi Populo Pistor, neque tunc solum, verum etiam in casu, quo Titius nolit quidpiam ulli reddere: non enim propterea Pistor liberatur ab obligatione restitutionis, contractæ ex suo dilecto contra Populum commissio.

De Venditione pecuniæ creditæ.

1. Quando rem nunc vendens, nunc illam emergi consignas, accepturus ab eodem postea pretium, vendis credito? Quando verò contrà, nunc accipis pretium, consignaturus postea rem, anticipato rem vendis

& de proque contrahendi modo, esse debet si periculum, de priorè hic, de posterioribus postea.

An pluris credito, quam numerato rem vendere fas sit.

2. Supra legitimum, vel supra summum pretium non est, ex eo solum prætextu, quod creditor pretium non accipiat. Ita Molin. d. 355 l. c. 2. dub. 6. & passim. Ratio est manifesta, quia in hac dilatione solutionis referretur implicitum mutuum; perinde enim fieri, mutarentur, v.g. centum, ut ad certum tempus rentur centum, & decem, quæ est aperta ultia, ut dicitur loco. Excludo etiam prætextum officii mercatoris, & prætextum privationis numeratæ pecuniæ, quia esse mercatorem, nō dat ius ad aliquid supra pretium, sed solum intra modum sup. §. 4. n. 13. exponebat. Hæc, quia, an ea privatio aliquo sit digna pretio disputandum inf. c. 8. §. 5. & 6.

3. Dixi autem (ex eo solum prætextu) quia fructus capita, unde fas sit aliquid excedens accipere.

Primum caput est ratione periculi: Quando scilicet mercator probabiliter timet, nō ex sua pusillanimitate, sed ex ratione periculi, vel cum expensis, vel difficultate solutionis. Quanti ergo hoc periculum, etiam si prudens valet, tantum eis ultra commune pretium accipere licet. Ita Val. t. 3. d. 5. q. 20. p. 2. conf. 4. Ratio, quia hæc subire pericula, pretio æstimabile est. Scilicet iussor licet potest aliquid accipere ratione periculi, oneris, quod suscepit, solvendi in defectum principis. Cur ergo non & in casu nostro? &c. Vide tamen Molin. d. 356 ac Lessium l. c. m. §. 5. qui tunc tunc momentaneum sub onere restitutionis, debere emptori restituere se propter dictum periculum plus ea gere, quæ tunc tunc nollit sic emere.

4. Secundum caput lucri cessantis, & damni emergentis. Lege Abbate cap. Naviganti, num. 33. de iur. & communiter Doctores. Ratio est, quia tunc vendis dilationem temporis, sed quod tuā interest. Cuius fitur, quia in mutuo aliquid plus supra fortem accipere potest ratione lucri, vel damni cum conditionibus, cap. 8. §. 3. explicandis: idem ergo in hac venditione, ut modò dixi, est implicitum Mutuum.

5. Notant autem Doctores, Molin. d. 355 l. c. 2. passim, in casu nostro quatuor requiri conditiones: Prima est, ut verè tu esses numerata pecunia venditor. Secunda, verè tu esses illam, & non aliam pecuniam negotiatam. Tertia, ut minuat totum illud, quod ratione periculi, & expensarum arbitrio boni viri ea negotiatione fuisset expensurus. Quarta, ut contractus significetur id emptori, nisi aliunde sciat, & secus est si solus restituendi, cum nollit fortè is rem emere cum onere.

6. Ex defectu primæ conditionis Mercator potest delinquere, notat Lopez l. c. de contr. c. 16. conf. 5. qui passim vendunt carius credito, etiam ubi pauci sunt, qui emissent numerato, quod iniuste fit. Cum enim tunc Mercator non vendidisset numerato, non habuisset rem pecuniam, cum qua negotiando potuisset aliquid lucri atque adeò nihil lucri tunc illi cessat.

7. Ad secundum hoc caput spectat, quando Mercator erat rem suam aliò translaturus, ubi pluris vendidisset, hoc enim est lucrum cessans, admodum tamen tamen expensæque, ac pericula deducantur, ut superius in l. c. diximus.

8. Ad idem spectat etiam, quando venditor statim rat rem vendere tempore, quo pluris ea fuisset valutura. Ita Molin. d. 355. & patet ex cap. in Civitate, & cap. de viganti de usuri: Et tunc lucrum cessans, & pericula deducantur. Ut emptor pretium neatur.

tor poterit. Certe si sine fraude id fiat, cum sit par venditoris ementisque periculum, non video, unde condempnare id ullus possit.

Frumentum venditum à pagare & consignare.

12. Hoc contractu utuntur sæpè Siculi, quem quia sufficienter explicat, probatque Diana p. 1. r. 8. ref. 65. hic eius locum demonstrasse sufficiat.

An venditor non soluto pretio ab emptore possit percipere fructus rei à se credito venditæ, quamvis ementi tradita.

13. Caius vendit Titio fundum, vel domum aureis mille, quos Titius promittit solvere hinc ad sex, v. g. annos (interdum non designantur anni, sed donec emptor solvet pretium) interim vero tradit possessionem fundi ipsi Titio, ea lege, ut idem Titius reddat Caio venditori annuam pensionem, v. g. quinquaginta aureorum, nempe iuxta fructus, quos Caius percipere à fundo potuisset, Qui quinquaginta aurei non computantur in sortem: nam semper remanent illi mille aurei tempore designato solvendi: Idne iustè sit?

14. Si eiusmodi contractus per modum absolutæ venditionis non celebretur, sed per modum locationis, licitus sine dubio est. Modus autem locationis hic esset: *Vendo tibi fundum mille aureis à te olim solvendis, illudque possidendum trado, nunc quidem, pro locato (unde mihi peribit, si peribit; quia ego sum dominus rei tibi locatae ac propterea pensionem iuxta fructus, quos deduxis expensis, percipisseni, solvas: cum autem solveris totum fundi pretium, habebas pro vendito (unde postea tibi emptori peribit fundus, si peribit, quia postea illius eris tu Dominus.)* Hic, inquam, contractus licitus est, quia est ipsamet prædij locatio; pactum enim illud, ut omnino simul mille aurei solvantur, iniquum esse non videtur: nam sicut venditor dare promittit simul totum prædium, ita & emptor totum pretium. Quod si pactum fuerit, de solvendo pretio prædij per partes, quod iustum etiam erit, propter similem rationem, tunc sanè si deinde solvatur aliqua pars pretij fundi, debebit, quantum est ex hoc capite, & pars pensionis cessare: quia tunc pro vendita habetur pars prædij; quo casu fundus pro indiviso erit utriusque, sicut contingit in contractu societatis, vel in hereditate relicta pluribus.

15. At verò, si eiusmodi contractus fiat per modum absolutæ venditionis in hunc modum: *Vendo tibi omnium fundum, dilata solutione, interim vero solvis pensionem, & c.* illicite fieri, & iniuste, docent multi apud Ioan. Baptistam Antoniacum Euglinum, in *Catechesi. Neap. lib. 5. c. 21.* ubi de hoc casu fusè: videtur etiam Dian. part. 1. r. 8. ref. 86. quia tunc fundus fit absolute emptoris, unde ei periret, si periret; ergo ad illum pertinent & fructus, quare convinceretur tunc pensio exigi propter dilationem solutionis pretij, quæ est mera usura. Aliqui sentiunt iustè fieri. Ratio est (inquit Molinar. 2. disp. 368. §. in eodem Corollario, cui assentitur Sanchez l. 1. conf. c. 7. d. 21. adique, quos sequitur, citatque Dian. p. 4. tract. 4. miscel. ref. 139. quibus adde Sperellum, p. 2. disp. 118.) quia cum venditor fundum libere tibi tradat, cum tradere non obligetur, nisi quando tu solveris pretium, iustum est ut emptor hoc beneficium, quod valde est æstimabile, pretio recompenset, dando venditori fructus, quos ipse percipisset. Ratio est (inquit de Lugo tom. 2. iust. d. 25. sect. 8. num. 140. cui præcedens non arridet) quia venditor, ut potè cui nondum solvitur rei suæ pretium, potest nolle dare emptori totum, absolutumque rei dominium: atque adeo potest nolle dare ius percipiendi fructus seu dominium utile, quamvis det rei proprietatem: si ergo fructus sibi reservat, eos prout multi, vel pauci producentur, tanquam suos iure suo accipiet, non verò tanquam rem emptoris, nec in compensationem beneficii

et separata
olita.
mense
Ex dictis præsertim ex secundo capite damni emer-
gentis, hincque cessantis, solves illud commune Siculis
fontentorum negotiatione, alii, in aliarum Mercium
Mercator enim vendit, consignatque Colobio cen-
tu, v. g. menturas frumenti nunc, mense Ianuarij, & id
pretio quod currit mense Maij, quo tempore solet pro-
pretio distantiam à gradiente mense maior esse frumenti
pretia, adeoque maius pretium. Iustène id fieri pu-
tandum est? Solves, inquam, asserendo omnino fieri in-
iuste, si absolute loquamur, quia rei pretium iustum est
illud, quod currit, quando rem venditam consignas, tunc
transfertur dominium. Qua ergo ratione eligis
alium mensem, & hunc Maij, quo pretium carius esse
convenit?

10. At verò, dic, iustè fieri posse, quando eas men-
turas verè Mercator servaturus esset, ac vere illo pretio
venditurus, & nihilominus in gratiam Coloni vel cuius-
cumque id totum scientis, vendat; Immo tunc, quia fru-
mentum (ut solet Jereviller in horreo Mercatoris, hoc
incrementum (deductis expensis) à Colobio sibi sibi vi-
petere Mercator iustè poterit. Ratio est, quia tunc cessat
Mercatori lucrum, & Pretium autem si ve tradatur men-
se Ianuarij, si ve mense Maij, si ve toto, si ve ex parte,
nihil hic interest, quia tota vis hujus lucri fundatur in
valore rei, quæ vendenda, & conservanda pro illo tem-
poris fuerit. Scio Caictanum docere, si solutio fiat men-
se Maij, licet Mercator frumentum pro illo tempore non
esse servaturus, & pecuniam, (quamvis eam mense
Ianuario habuisset) non esset negotiaturus: Scio, in-
quam, docere aliquid plus tunc à Mercatore posse sumi,
quia complementum Venditionis (ait Caictanus) fit
mense Maij. Sed non est ullo modo audiendus, quia
venditio quoad substantiam facta fuit mense Ianuarij,
& illud complementum non est aliud, nisi solutio præ-
dij data, quæ est implicitum mutuum: unde si pro-
pter hanc solam dilationem aliquid plus acciperetur, ex
mero mutuo acciperetur, atque adeo per usuram. Le-
ge Molinum disp. 355. & Lessium l. 4. dub. 4. & 6.

11. Inquires Mense Maij varium, in variis diebus,
esse pretium solet, licet bene ergo huic Mercatori ratione
dicti lucri cessantis vendere mense Ianuarij pro supre-
mo pretio vulgari currendo mense Maij: Respondeo,
Nequaquam licere. Debet enim vendere pretio, quod
maior parte mensis vigeat. Ratio est, quia mercator
possidit eo pretio erat venditurus, quod commu-
niter, eo mense, erat futurum; hoc igitur pretium illi
cessabit, atque adeo hoc solum exigere poterit. Adver-
tè, futurum esset pretium legitimum, hoc solum exi-
gere posse, non vulgare, quia in eo casu, hoc solum illi
cessaret.

Quid si tanta fuit eo anno mense Maij varietas pretij,
ut non fuerit pretium ullum, quod dici posset, cucurrisse
per maiorem partem Mensis? Respondeo sumatur tunc
pretium medium. Ratio est, quia supremum non est fas
recipere, cum non sit certus Mercator fore se illo pretio
venditurum: nec congruit recipere solum infimum, quia
potuisset fortasse vendere maiori pretio: sumat igitur
medium, quod, & suum, & ementis rationem commo-
de satis habebit. Non inficior posse mense Ianuarij com-
muni consensu determinari pretium, quod currit tali
mense Maij, immò, & tali hora, & quidem iuste, si verè
tali die, & hora certo venditurus Mercator esset. Sed
quid id?

Pactum illud non improbo: Posito enim, quod Mer-
cator verè frumentum venditurus sit mense Maij cum
solvatur quantum augendum tunc sit pretium, pote-
st convenire venditor cum emente, de aliquo certo
pretio, quod prudenti iudicio tunc fortè currendo nunc
determinetur; nam sic, illud semper (si ve deinde mense
Maij creseat, si ve decreseat pretium accipere Merca-

beneficij facti, vel pretij nondum soluti. Hos deinde fructus possit Dominus eidem emptori locare pro tanta pensione annua, quam solvet deinceps emptor, & quia aliquo anno uberiores solent esse fructus, aliquo steriores, possit iudicio prudentis determinari medium quoddam pretium annuatim certò solvendum, quod pactum iustum erit, quia est par periculum pro venditore, & pro emptore; Annus enim steris favet venditori, & pro emptore, ut vidimus *sup. §. 2. a num. 32* in Sicilia venditis fructus prædij alicuius, unde super illud prædium deinceps mihi pensio solvitur: sic nunc fructus mihi servo, non tibi vendo, &c. Probabilis est ergo hæc secunda sententia, si ex ratione adducta à Molina, sive ex ea, quam de Lugo produxit.

Contractus (à godere.)

16. Non erit inutile per hanc occasionem, & illum similem contractum breviter executere.

Antonius dat tibi aureos, v.g. mille, tu illi prædium, vel domum æquivalentia, fruitur quique datis, donec alteruter reddat acceptum; nam tunc alter, quod accepit reddere obligabitur. Ratio, cur hic contractus (qui ideo appellatur *à godere*, quia alter re alterius gaudet, sine translatione domini in accipientem, unde danti fundus periret, si periret.) Ratio, inquam, cur videatur iniustus, est, quia pecunia est infuistifera, prædium ex se fructiferum: ergo qui gaudet prædio, fruitur insuper & fructibus, quibus non gaudet, qui solam habet pecuniam quæ ex se sterilis est: Si Antonius tibi daret fruendam domum locabilem, tu verò illi prædium æqualem fruendum, non esset dubium de iustitia: fructus enim compensarentur fructibus: nunc vero, cum quod tu accipis, sit infuistiferum, quod verò tradis, fructus afferat, clara videtur iniustitia.

17. Nihilominus inde puto, posse te excusari ab vilitate, quia fructus illos accipis ratione lucri cessantis. Ita Azor, p. 3, lib. 9, cap. 20, lege etiam Bonac. d. 3, de contract. *quæst. 2. par. 7. §. 1. num. 7. Filluc. 1. 36, cap. 5. num. 90.* nam illos aureos mille tu poteris negotiis exponere, atque adeo illis aliquid modò magnum, modò parvum lucrari; Potes igitur in eius compensationem accipere fructus prædij, lucro illi incerto ad prudentis arbitrium æquales. Nisi ex hoc capite iustifices hunc contractum prædicto modo explicatum, fur eris, vel usurarius, non enim video, qua alia ratione (quicquid alij dicant) defendi ab iniustitia possis. Ita de Lugo tom. 2. de inst. disp. 25, sect. 8, num. 136.

18. Dixi (prædicto modo explicatum) nam si Antonius à te illa pecuniâ prædium emat, cum pacto, ut retrovendere illud tibi teneatur, quando tu reddes pecuniam (quomodo ipsi accipienti prædium periret, si periret, non tibi iustus, sed alius à prædicto erit, de quo, & de eius conditionibus etiam pluribus *infr. §. 8. a num. 7.*

§. VII. De emptione anticipata.

VT certum præmitto minoris rem emere te non posse ex eo capite, quod anticipatò rem emis, nunc dans pretium, vel partem pretij, recepturus postea rem ipsam emptam. Ita Molin. 1. 2, d. 3, §. 8. Less. 1. 2, cap. 21, d. 7. Ratio est, quia iustum pretium rerum est illud, quo res valent tempore traditionis, ut in simili dictum est *sup. præ. ubi de venditione frumenti ad pretium Maij.* Et item hæc species tacitæ usuræ, si enim nunc das centum pro equo, tibi consignando hinc ad annum, quando valebit centum, & decem, est perinde, ac si nunc dares centum, recepturus post annum, centum, & decem, quæ est clara usura.

Dixi (per se) nam si interveniat lucrum cessans, damnum emergens: periculum non habendi rem emptam, vel non habendi sinceram, vel quid simile, servatis

quæ in simili diximus *sup. m.* poterit aliquid prope-

2. Dubium ergo est, quo modo abstractè ab hac causa cessante, damno emergente, & dictis periculis constitutendum sit iustum pretium in mercibus anticipatò emuntur. Respondet, tribus modis. Primo, ut nunc detur minime certum illud pretium, quod habile erit, ut esse res tempore consignationis valeat multo plurius valeat, vel multo minoris, in pretio determinato standum est, quia par fortuna, & periculum in conventionem periculum. Ita Molin. d. 3, §. 8. Sylvest. Salas *dub. 39.* alique, quibus addit à S. Fausto in *speculo*, d. 6, *quæst. 42.* Quando autem

modi probabilitas futuri pretij haberi non potest, etiam constituit certum pretium prudentis arbitrio non ad meram venditoris voluntatem; nam simili modo erit par periculum, & veluti ludus fortune.

3. Secundo, potest reici constitutione pretij ad tempus, quo merx est consignanda: potest enim fieri conventio, ut pretium illud detur, quod currit frequentius tempore, quo consignabitur, vel si ea frequentia emat prædij tunc non fuerit, ut detur pretium medium, simili paulo *superius* dictum est, *num. 12.*

4. Tertio, potest conveniri, ut illud pretium tempore quo Magistratus, tempore consignationis, vel post, taxabit, quando id solet à Magistratu in aliis locis, ut in Sicilia fieri *mox a num. 9.* diximus. Ne hæc determinatio cum fiat ab expertis, & ab iudicibus bono Reip. providere incumbit, iusta est, & clarius contrarium constet, semper est præsumendum.

Iuxta prædicta debet intelligi, quod his verbis *et Caramuell. lib. 2. theol. moral. d. 14, num. 74.* *Contractus emptorius licitus est: Do tibi mille aureos vendendos mense tempore in tritico; vel, Primo, tali pretio, Secundo, pretio currenti tunc; vel, Tertio pretio currenti modo.* Hæc ille. Sanè in primo debet servari, quod modo dixi *num. 2.* in secundo, quod dixi *num. 3.* & tertio debet adesse lucrum cessans, vel damnum emergens, secus est usura, si ex hoc capite anticipatæ emptionis minoris pretio tritici emas, dixi *n. 1.*

5. Quid, si contractus noster sit emptorius, sed mutuum, licitissime erit? Id enim hac occasione operæ pretium est. Mutuum autem foret, si his duobus modis iniretur contractus: *Do tibi mutuum certum solvendum tempore messis in pecunia, vel si maris in tritico, alio tempore, ex dictis n. 2, 3, & 4.* Vel: *Do tibi mutuum solvendum tempore messis omnino in tritico, pretio aliquo iusto, ex ibid. dictis.*

Respondet primò: priorem contractum absolute esse licitum: Mutuatio enim fit duplex favor, & conceditur pecunia fruenda usque ad tempus messis, & ex tempore statim invenit emptorem sui frumenti ipsam Mutuantem. Respondet, rursus posteriorem contractum esse etiam absolute licitum: quia si mutuatio habet gravamen dandi frumentum, omnino mutuum subit gravamen non valendi petere suam pecuniam, usque ad messis tempus, quod esse pretio æstimabile dicitur *inferius.* Adde tum periculum, tum difficultatem exigendi, & similia dicta *§. 6, n. 3.* quæ sunt gravamina mutuantis.

Quidam vendidit suas merces dilata solutione, hoc inito pacto: *Do tibi has merces nunc hyeme, sed solvenda pretio currenti tempore æstatis, si tunc plurius valeant, quam nunc, nam si valeant minoris, solvere debes pretium nunc currenti.* Quis autem iniustitiam huius pacti non videt, cum in illo venditoris, & emptoris non sit æqua conditio? Ita Sylvest. v. *Usura* 2, q. 5.

Lana, & similia anticipatò emptæ.

6. Ex dictis solves quæstionem vulgarem de iustitia in Hispania, de frumento, vino, calco, leguminibus, serico, frondibus arboris mori ad alendos Bombyces necessarii.